

DEBRECZENI

PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

SZERKESZTŐSÉG,

hova a lap szellemi részét illető
minden küldemény intézendő:
Füvészkert-utca 1079.

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven.

Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések
díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél
100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr.
Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

KIADÓ HIVATAL,

hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó
minden küldemény intézendő:
Főiskola, háznagyi hivatal.

Rudolf trónörökös meghalt.

Egy nagy birodalomban, Ausztria-Magyarországon gyászkeretben jelenik most meg minden lap. A nemzeteknek gyászok van. Egy fényes csillag hullott alá a végtelen sötétbe. Váratlan, hinni nem akart szomorú hírt beszél most mindenki, mely a villám szárnyain elrepült már a művelt világ minden részébe: RUDOLF főherceg, ragyogó császári és királyi koronák örököse, mult hó 30-án reggeli 7¹/₂ órakor Meyerlingben, Bécshez közel, meghalt . . . öngyilkos lett, golyót röpített saját agyába.

Nem kérdezzünk, nem kutatunk semmit. Idegbetegségének egy rohamában megölte magát . . . Könyezünk és imádkozunk.

A fölséges uralkodó család és a nemzetek gyászában öröklött hűséggel felekezünk is osztozik. Boldog vagy te ország, mikor a te királyod jeles embereknek fia (Préd. 10, 14), — ez a diadalmi szózat hangozott volna, ha a legalkotmányosabb király, a nemzetünket oly igen szerető királyasszony fia foglalta volna el egykoron országunk fejedelmi trónját. De a kire büszkén tekintett a nemzet; ki, mint egy Korvin Mátyás fölemelte magához a tudományt és a művészetet; ki, mint író, eszméssel agyában, tollal kezében készült a legmagasabb emberi hivatásra, az uralkodás magasztos teendőire: ez a nagyra hívott trónörökös, ez a tudományokat, irodalmat, művészetet, ipart, kereskedelmet a harci fegyverek erejénél többre becsülő ifjú fejedelmi alak, a mi szemüknkfénye, büszkesége ma már nincs többé . . . Miért így kelle az ő életének végződnie?!

Legyen az Ur a mi királyunknak megtartó ereje! (Zsolt. 28, 8). Legyen a mi királyunk szíve az Urnak kezében! (Péld. 21, 1). Mély fájdalomában milliók osztozunk. A nemzetek géniusza csüggedt fővel hajtja le fáklyáját ama ravatalnál, melyen annyi népek boldog reménysége aluszsza a feltámadásig mély és zavartalan álmát. Fényeskedjék neki amaz örök világoosság, mely ragyogóbb a koronák fényénél is!

Válasz! Tisza István úr „A december 18-iki határozat“ című cikkére.

II.

Első cikkemben egyebek közt kimutattam, hogy az a felhívás, mely az Irodalmi Társulat ügyében a nyilvánosság elé vitetett, tulajdonképen már második volt s aláírásaival igenis más alapra lett fektetve, mint a hogy mi gondoltuk a dolgot.

Tisza István úr a *gyakorlati czélszerűség* szempontjából fentartandónak véli az unitáriusokkal való irodalmi társulati egyesülést. Nos hát erről már mi e lapban igen sokat beszélünk, s a t. cikkíróval határozottan ellenkező nézetben vagyunk. Nem tekintve egyelőre a dogmai, áthidalhatatlan különbségre, czélszerű lesz-e a két protestáns egyház egyes tagjainak egyesülniök azokkal, a kikkel ugyancsak a protestánsok közül igen sokan nem akarnak egyesülni? Másszóval, czélszerű lesz-e az unitáriusok kedvéért ebben a kérdésben szakadást hozni létre például köztünk reformátusok között? Czélszerű lesz-e, hogy az esetleg, az unitáriusokkal együtt megalakítandó Társulat folyton fájó seb legyen egyházunk testén s azokat, kik igen sok más kérdésben egymás oldala mellett küzdünk, ez az egy ügy mégis idegenen tartson egymással szemben?! Az ügy már oda fejlődött, hogy mi becsülettel vissza nem léphetünk, — de egyáltalában nem is akarunk visszalépní. Miért erőltetik a dolgot a másik oldalon?! Miért erőltetik a dolgot, mikor a világon olyan, irodalmi műveivel a köznépre is hatni akaró Társulatot, melyben protestánsok unitáriusokkal egyesülnének, aligha tudnak felmutatni. A nagy angol Tract-Society ügyvezető bizottságában unitárius tag nem lehet, s általában unitárius író művét az a széles körű, világra ható Társulat nem ad ki. Pedig hát Angliában csak nagyobb a vallásszabadság, ott sokkal inkább tért hódítottak a latitudinárius valláselvek, mint mi nálunk! Az „Evangélikus Szövetség“, mely pedig ugyancsak protestáns egyházi czélokért küzd, nem fogadja be az unitáriusokat.

A nem létező veszélyek falra festésének vádjá minket nem illethet. Hiszen az unitarizmus, — a mint ezt nagyon világosan mutatja a polgárdi legújabb eset is, melyre később visszatérünk, — nem egy mi velünk a maga törekvéseiben s bármint szépítgessék is, akár magok az unitáriusok, akár barátaik az ő viselt dolgaikat, mindjárt befeszkelik magokat oda, hol egyházunkban elégületlenséget tapasztalnak Ezt tagadni egy a tapasztalati tények nyíltan bevallható megtagadásával.

Tisza István úr *azon logikát, mely helyesli az ágostaiakkal való együttműködést, az unitáriusok befogadása által azonban hitünket látja veszélyeztetve, — a mint cikkében mondja, — nem képes megérteni.* Mi már többször kimu-

tattuk annak lehetőségét, s főleg protestáns népünket illetőleg a vallásos-erkölesi irodalom elszíntelenítésére hivatkozva, első cikkemben közelebb is jeleztem. Avagy nem veszélyes-e bármelyik határozott elvekkel bíró társulatnak, egyletnek vagy körnek, egy vele, a lényegi dolgokban föltétlenül ellenkező nézetten levő másik társulattal, egylettel vagy körrel egyesülnie, úgy, hogy a maga lényegi elvét mindenik csorbítatlanul fenn akarja tartani?! Fejlődhetik-e ki ily körülmények között határozott erő, fenmaradhat-e sokáig az az erőltetett egység?! Különben, hogy miképen véljük mi lehetségesnek az ágostai hitvallásúakkal való egyesülést, s hogy mennyiben van igazunk, ha ezt az unitáriusokkal nem véljük áldásosnak, arról beszélt helyettünk Baló Sándor, kolozsvári ev. ref. lelkész, ki a „Protestáns Közlöny“ januárhavi 3-ik számában „A mozdíthatatlan ország“ című lelkes vezércikkeinek keretében, mi mellettünk fogva pártot, igen érdekesen és jól fejtegeti e kérdést. Nincs elég terünk átvenni a fejtegetést, — egyszerűleg utalunk arra. De azt elmondjuk, hogy Németországon egyházi únióban élnek a lutheránusok és a reformátusok. Egymásnak egyesekben eltérő, de a lényegben, a főben, t. i. első sorban Krisztus istenségének hitében egyező dogmáit nem bántják. Ilyen compromissumba mi is bemelegyünk a mi lutheránus testvéreinkkel. De állítjuk, hogy a mint nem fér meg egy gyékényen árulva, a mint nem törekedhetik közös politikai czélokra például a mi mai viszonyaink között egy határozottan szabadelvű és egy szintén határozottan függetlenségi párti kör, vagy más országok viszonyai között egy monarchikus és egy republikánus elvű testület: épen úgy nem tudunk mi, a két protestáns felekezet tagjai, egy czélt tűzni ki s a felé vállvetve haladni az unitáriusokkal. Az analogia pedig, — higgye el az én tisztelt ellenfelem, — egészen jó, ha nem a világ, hanem a hit szempontjából mérlegeljük, — a mint pedig okvetetlenül tennünk kell, — a protestánsok és az unitáriusok közti áthidalhatatlan dogmai különbséget. Vajjon szükséges volna ezt előadnom?! Ha kell, megteszszük. De egyelőre miért fejtegezzük azt, a mit mindnyájan tudunk, de a mit e kérdésben sokan szeretnek ellefejtetni?!

A t. cikkíró úr egyházkerületünk többségét az összes magyar protestáns egyházzal állítja, mint kisebbséget, szembe. Hát ez, a dolgok mai állásában már talán nem is egészen így van! Egyes, nem közvetlen hozzám jött levelekről nem szabad szólanom, de azt igenis elmondhatom, hogy a „Protestáns Közlöny“, az erdélyi egyházkerület e hivatalos közlönyének szerkesztője Nyilatkozatunkat mult évi 50-ik számában ezen szavakkal üdvözölte: „E nyilatkozat őszinte, nyílt meggyőződésével és igazságával úgy hat, mint egy Manifestum. Hic Rhodus, hic salta! Vajjon a liberálisok eldobnak-e maguktól 900,000 jó kálvinistát, hogy keblükre ölelhessék — Boros és Derzsi urékat? Én

nem megyek velük". Baló Sándor kolozsvári ev. ref. lelkész cikkeiről fentebb már megemlékeztem. Elmondhatom, hogy engem Erdélyből igen melegen üdvözöltek a Nyilatkozat közléséért. Köztudomású dolog, hogy a dunamelléki egyházkerületben is többen egyetértenek velünk, még pedig olyan férfiak, a kiknek szavokra sokan hallgatnak. Dunántúl a polgárdi eset, melyről érdemes elolvasni a „Protestáns Egyházi és Iskolai Lap“ legújabb két számát, igen sok embernek szemét felnyitotta s bizonyossá tette azt az általunk már többször hangoztatott tételt, hogy az unitáriusok mennyire szeretnek a zavarosban halászni, — Dunántúl a polgárdi eset mi mellettünk szól. Talán a tiszáninneni egyházkerületben is vannak barátaink, hiszen Dr. Heiszler József, volt sárospataki theologiai tanár szellemének lángja a volt tanítványok közt nem aludhatott még el egészen, — már pedig ő a mi értelmünkben cikkeztett a „Szabad Egyház“ hasábjain, a mint ezt többek óhajlására átveendő cikkével be is bizonyítjuk. Az ágostai hitvallású atyafiak lapja, a pozsonyi „Evangelikus Egyház és Iskola“ ellenünk beszél Dr. Masznyik Endre cikkeiben. Ámde merő lehetetlenség az, hogy ezek a Debreczenti, egész református egyházunkat gúnyoló, ezek a hamis, a történeti tényeknek határozottan ellenmondó, mindent felforgatni akaró, a legszélsőbb radikális irányú cikkek az egész testvéregyház közvéleményét fejezzen ki. Ugy tudjuk, hogy ott igen sokan vannak velünk e kérdésben egy nézetben.

Azt mondja még Tisza István úr, hogy „a Társulat alapszabályainak oly irányú megváltoztatása, mely abból az unitáriusokat kizárja, . . . minden gyakorlati lehetőség körén kívül áll“. A külső, a világi etiquette szempontjából csakugyan nehéz dolog volna az; de ha immár ide fejlődött a dolog, a hol ma áll, nem lehetne-e így szólni a Társulatba beiratkozott unitáriusokhoz: ímé, püspököktök kilépett közülünk, nem kívánván okul szolgálni egyházunkban való szakadásra; nem kétlé ő, hogy hitsorsosai közül példáját többen fogják követni. Lépjetek ki tehát ti többiek is, mert nincs kedvünk miattatok édes testvéreinkkel szakítani! — Ez gyakorlatilag igenis lehető dolog. Csak akarat kell hozzá!

Természetes dolog, hogy sem önmagunkat, sem olvasóinkat nem óhajtjuk mystifikálni. Sohasem voltunk jámbor optimisták. Mint lapszerkesztő élénk figyelemmel kísérem a közegyházi élet lüktetését, s ne vegye tőlem senki zokon, ha a kedvezőknek látszó jeleket mindig közlök, óhajtom e lap olvasóival. Azt megjegyzem azonban, hogy ez ügyet csak az ismerheti teljesen, a ki valamennyi egyházi lapunkat figyelemmel kíséri.

Egy világi és egy egyházi ember állunk e kérdésben egymással szemben. Azt mondják, hogy nincs hálátlanabb munka, mintha két ilyen ember küzd egymással valamely,

a dogmák körébe is tartozó kérdéstről. Vajjon így van-e ez az én, e kérdésben velem ellentétes nézetben levő tisztelt ellenfelem és én közöttem is?!

Csiky Lajos.

Az utolsó órában.

(A lelkészminősítés és választás kérdéséhez.)

(Folytatás.)

Tévesztett 2-or a mód, a melyen a zsinat a jutalmazást elismerni akarja; a hely; a §. a törvény fejezete, a hol és a melyben ezt kimondja. Mert nézetem szerint, ha egyáltalában lehetséges érdem szerint jutalmat osztogatni az egyház szolgálóinak, azt kimondani elvként sem a lelkészválasztási törvénynél kellett volna, annak elérését épen nem a lelkészválasztás által kellett volna czélozni. Megmondom, miért. Talán az államhivatalok berendezését és a kath. egyház papkinevezése módját vehették mintául zsinati atyáink e törvény alkotásánál, melyszerint az érdemesek (?) nagyobb javadalmakra előléptetessenek. És jogosan-e? Szerintem nem jogosan. Mert míg az államhivatalok különböző fokai egy-egy lánccszemet képeznek egy szerves egészben, mely egész, és annak részei felett az államnak, mint erkölcsi személynek, illetve kormányának van joga rendelkezni és míg lelkiösmeretesen, csak az érdemet keresve jár el, minden előléptetéstől csak jót várhat; míg továbbá a r. kath. püspök, mint kegyúr jogosan léptetheti elő nagyobb javadalmakra azokat, a kik akár az egyház, akár ő iránta, akár a tudományosság terén érdemeket szereztek; valamint jogosan várhatja a világi kegyúr is saját embereinek megerősítését a püspöktől, mindenik a legtermészetesebb joggal: ő ad, tehát annak ad, a kinek akar; míg végül a r. kath. egyházban is a kegyúri jogot gyakorló gyülekezetek magok választanak feltétlen szabadsággal: vajjon mondható-e természetesnek, törvényszerűnek a mi egyházunkban a papok előléptetésének elve? Mert tekinthetjük-e az egymással, legalább a papi jövedelmekre nézve semmi szerves összefüggésben nem álló egyházakat, mint az államhivataloknál, vagy a kath. papi javadalmaknál — hol soha nem is egyházba, hanem javadalmakra van kinevezés — egy nagy egész részeinek, melyek felett egy erkölcsi vagy egyedi személy rendelkezhetik, úgy hogy itt is teljes joggal és minden erkölcsi kára nélkül az odaadott javadalmaknak, történhetnék az előléptetés? Azonosnak a kettőt — hiszem — senki se fogja mondani. Mert mely érdemeket, miképen és ki iránt szerezhet magának egy ref. pap? Kormányozhatja egyházát bölcseséggel; anyagi zavarokból kiszabadíthatja, vagy a jólét magasabb fokára emelheti, életével, apostoli működésével olyanná teheti azt, hogy képe leend itt e földön az Isten országának. Kivel tett jót? Ki iránt szerzett érdemeket? Ki kötelezhető megjutalmazására? Talán egy másik egyház, mely talán működéséről hírt sem hallott? Annak mondjuk: „Ime, te gazdag jövedelmű egyház, ez a lelképásztor igen jeles érdemeket szerzett ez és ezen egyház iránt, az nem képes reá, jutalmazd meg őt te!“ ha szinte annak magának is van embere, kit szeret és a kitől vár hasonló áldásos működést, míg annak jeles cselekedeteinek semmi hasznát nem vette, vagy épen nem többet, mint a belső, lelki összetartozásnál fogva egy másik egyház, vagy az egyház egyeteme. Sőt lehet, hogy egy lelkésznek még

saját egyházával szemben sincsenek érdemei, mert ő egy tudományos képzettségű és tudományokat művelő ember. Mennyivel inkább lehet kötelezhető egy nagyobb jövedelmű egyház arra, hogy őt tudományos munkálkodásáért a saját papi jövedelmével jutalmazza, mint a mennyire volna kötelezhető az egyház egyeteme, vagy éppen a haza? Lám, világi, tudományos képzettségű és munkás férfiak is vannak szegénységben és mégis ki gondol arra, hogy akár a község, melyben esetleg valamely hivatalt viselnek, akár egy más gazdagabb jövedelmű, avagy a haza jutalmazza őket? Bár volnánk egy, a műveltségnek és anyagi jólétnek teljes magaslatán álló nemzet, mely bármilyen téren működő jeleseinek akarna is, tudna is gond nélkül életet biztosítani! De míg nem vagyunk az, pirulva kell tőrünk, hogy nyomorult alamizsnát tudunk juttatni csupán azoknak, a kik érettségük igazán mindent áldoztak nehéz napjainkban. Ha az egyház egyeteme szegény, jeleseinek jutalmazására, ne akarjon hiú érdemet olyanokkal jutalmaztatni, kikkel szemben az, még ha érdem, sem érdem. Mit lehetett volna hát tennie a zsinatnak és hol lehetett volna ilyenmű törvényt alkotni? Megmondja azt világosan maga a dolog természete. Adja meg a jutalmat — ha már a papok csak ezért szolgálnak — az, a ki iránt az a pap érdemeket szerzett. Valamely egyház az, melyet az anyagi és erkölcsi jólét magas fokára emelt?! Ugy hasson oda az esperes, egyházmegye stb., hogy elősmervén szolgálatait papjának az illető egyház, tőle telhetőleg részesítse valami jutalomban, p. o. évi tiszteletdíjban! Ugyde ezt éppen azon egyházak közül teheti legkevesebb, melyeknek papja buzgó munkásságára volna legnagyobb szüksége az anyagiakban, úgy, mint a lelkiekben (exponált egyházak). Ha már minden áron jutalmazni kell: nem illeti-e ezen kötelesség inkább az egyház egyetemét, mint egyes egyházat? Teremtett volna erre a zsinat egy külön alapot, még pedig (mellékesen mondva) nemcsak a papoknak, de a tanítóknak is segélyezésére. Hanem az a külön alap teremtése már természetesen lehetetlen vala. Tehát vették volna fel az érdemes lelkészek jutalmazásának törvényét „az egyházi közalapnál“ akár külön pont alatt, akár a 217. §. c) pontjának rövid hozzáadásaképen: „csekély díjazású s főleg magokat ilyen s ilyen érdemek által kitüntetett lelkészek segélyezése“, — úgy azonban, hogy e célra külön, csupán a papoktól és pedig jövedelem arányába évi adó szedett volna, a mikor meglátszanék az is, milyen bőkezűek tudnának lenni saját zsebjeikből azok, a kik oly bőkezűséggel rendelkeznek az egyházak által adott fizetésekkel. Ez így lett volna a boldogabb időkig, a mikor csakugyan egy egészen külön alapot lehetett volna teremteni éppen erre a célra. Ez esetben felesleges lett volna a sok fejtörés, sok munka és sok §., melyek kellettek így a lelkészminősítés és egyházak osztályozásának csak általános elvben kimondásához, mert így az egész egy-két rövid §-ba be lehetett volna foglalni és a mi legfontosabb, nem kellene csaknem minden egyházmegyei és egyházkerületi gyűlésnek egyesek és egyházak panaszainak, sérelmeinek orvoslásával küzödni, melyek azonban soha meg nem orvosoltatnak. Így értem azt, hogy nem jó helyen van az érdemes lelkészek jutalmazásának általános elve kimondva.

Nagy István.

(Folyt. köv.)

Közügyeink.

Hajdú-nánási örömhango.

Lapunk múlt évi folyamának 51-ik számában közöltük azon szép alapítvány történetét, melyet özv. Fodor Gáborné szül. Soós Sára asszony a h.-nánási ev. ref. egyház kezelése alatt álló kisedővő javára tett. A folyó évi 2-ik és 3-ik számában pedig megemlékeztünk Soós Gábornak, egyházunk e nagy jótévő alakjának újabb 20,000 frtos alapítványáról. Közlés végett beküldötték lapunkhoz a h.-nánási egyháztanács által hozzájuk intézett köszönő leveleket.

I.

Köszönő levél Fodor Gáborné, sz. Soós Sára asszonyhoz.

Mélyen tisztelt Nemzetes Asszony!

A legnagyobb lelki örömmel eltelve és egyszersmind a hála legszentebb érzetere buzdulva vette tudomásul egyháztanácsunk e folyó hó 14-én tartott ülésében a Nemzetes Asszonynak azon vallásos buzgóság és a szív legnemesebb érzelmeciről tanúskodó jótékony intézkedését, a mely szerint a múlt 1888. év novemberhó 28-án kelt végrendeletében, egy, a h.-nánási ev. ref. egyház felügyelete alatt álló kisedővőre — és pedig a város egyik legszebb részében eső kertjét és házat óvodai helyiségül, — harmincz osztályozott hold földből álló tagbirtokát pedig az óvónő fizetésére s az óvoda fentartására méltóztatott hagyományozni halála esetére.

És a midőn e nemes és szavakban eléggé meg nem dícsérhető intézkedést, öröm- és egyszersmind hálaérzettel veszi tudomásul egyháztanácsunk, egyáltalában nem elégszik meg azzal, hogy e nagyfontosságú s általában a népnevelés szempontjából végetlen nagy horderejű hagyományozását jegyzőkönyvének lapjain örökítse meg, hanem elmúlaszthatlan és kedves kötelességének ismeri, hálás köszönetének eme sorokban is kifejezést adni s tolmácsolni tiszteletét és háláját a Nemzetes Asszony iránt, kinek alapítványa, egy sokak által oly régen táplált vágyat lesz hívatta megvalósítani.

A ki csak kissé gondolkozott is valaha a gyermeknevelés végetlen nagy befolyása felett, akár a vallás-erkölcsi életre, akár pedig bárminemű társadalmi viszonyokat tekintve: lehetlenség volt be nem látnia, hogy ez kívánt eredményt csakis akkor szülhet, ha ez úgy szólva a bölcsőnél kezdődik, — ha a fejlődésnek első fokától kezdve avatott kertészkezek gondozzák a gyenge csemetét, — ha a szív, a lélekképzés már azon korban megkezdődik, a midőn a gyermek tiszta ismeretével a jónak sem bír ugyan, de még távolabb áll attól, hogy a rosszal megismerkedett volna.

És a ki ezt belátta, be kellett látnia egyszersmind azt is, hogy a kisedővödák nem pusztán a szülők kényelmére feltalált intézetek, hanem mintegy nélkülözhetlen alapvetők a helyes nevelésre nézve; és így a társadalmi egészséges életnek is oly tényezői, melyeket eléggé méltányolni s hatásokban való jótékonyosságukat eléggé mérlegelni alig lehet.

Belátta és elismerte ezt e mi ev. ref. egyháztanácsunk is már régen. S ha erre vonatkozólag eddig semmit nem tett, oka nem az ismeret-, nem is az akarathány, hanem azon hasonlóképen nagyfontosságú és életbe vágó körülmény volt, hogy

a szorosabb értelemben vett népiskolák fejlesztése s lehetőleg a kor színvonalára emelése vette igénybe minden rendelkezése alatt álló anyagi erejét.

Hogy e hiányon segítve s e tekintetben elmaradottsága h.-nánási ev. ref. egyházunknak utánpótolva lett: a Nemzetes Asszony halhatatlan érdeme; s köszönetünk és hálánk ez érdem iránt annál forróbb, annál melegebb, mert a kisednevelésnek e párját ritkító hagyomány által biztos alapja van megvetve s az érdemkoszorút egy oly nőnek halántéka körül látjuk fonódni, kinek lángbuzgalmú testvére is ezeket hozott áldozatul, a h.-nánási fensőbb oktatásügy oltárára.

A Nemzetes Asszony nem érezte — mert nem áldotta meg az Ur gyermekekkel — az édes anyai oly édes, oly boldogító örömeiket. És ímé nemes alapítványa által édes anyjává lesz városunk annyi kisedeinek s örökbe fogadja azon gyermekeket, kik nem testéből való testek s nem véreből való vérek! Szép és valóban szívindító cselekedet!

S mi tisztelettel hajlunk meg ama nemes szív előtt, mely alapítványa által, mint jó anya, az élővíz forrását nyitja fel a kisedek előtt, hogy csakugyan övék legyen a mennyeknek országa! Oh mily megnyugtató, mily édes lehet a halálnak álma oly sírhant alatt, melynél az édes anyák szemökben a hála könyei ragyogva, így szólhatnak ártatlan gyermekeikhez: itt nyugszik a ti jóltevőtök, a ti második jó édes anyátok!

Adja a kegyelemnek Istene, hogy ez idő még soká, igen soká következék be! Ez forró óhajításunk hálás köszönetünk ismételt megújítása mellett.

Kiváló tisztelettel maradva

H.-Nánáson, 1889.

az ev. ref. egyháztanács s ennek nevében
alázatos szolgálói:

Névalíráások.

A testvéregyházkerületek köréből.

Erdélyi egyházkerület. Egész terjedelmében átvonnók a Prot. Közlöny ez évi 4 első számában megjelent, Kolozsvár egyik kitűnő lelkészének tollából folyó apologiát (mert valóban az!), mely a Hegedűs István tanár által írott s a kolozsvári „Ellenzék“ mult évi decz. 24-iki számában megjelent „A mozdíthatatlan ország“ című közleményre adott hatalmas válasz. Azonban terünk szűk volta csak az ismertetést engedi meg. Igen sajnáljuk, hogy a hivatolt lap nevezett száma hozánk nem küldetett meg. Lám, a „Kolozsvár“ szerkesztősége figyelmesebb volt a philosophiai nézetéért megtámadott dr. Ö. J. iránt, mert a Sz. B. felolvasásának ide vonatkozó részét megküldte neki s bő alkalmat nyújtott a védekezésre. Mi csak annyiban ismerhetjük a „fulmináns“ cikket, a mennyiben Baló Sándor velünk megismerteti. De elég ez is arra bőven, hogy szellemével tisztában legyünk. Hanem nem védekezni akarunk, megtette azt helyettünk Baló Sándor emberül.

Tehát: Hegedűs István, a tudós tanár s neves író fulmináns cikket eresztett meg a „törpe utódok“, a debreczeni kálvinisták ellen, ismeretes Nyilatkozatukért. Nem ijed meg ugyan cikkíró, mert e csörömpölő mennykövek végre is csak színpadi mennykövek, vagy legrosszabb esetben békarakéták, de azért nem mellőzheti hallgatással a H. cikkét, mert könnyen megtörténhetik, hogy elmékedésével az olvasó közönség felületesen gondolkozó részének ítéletét megvesztegeti s félrevezeti.

Keresi az okot, mi indíthatta Hegedűst, hogy a legkeményebb kárhóztatás fegyverével támadjon rá Debreczenre, melynek úgy is kijutott már bőven? De nem tarthatja elfogadható oknak, mintha Themistoklest a Miltiades győzelmei nem hagyták volna aludni. A kérdésre a feleletet H. elmékedésének azon passusában találja fel, melyben H. kijelenti, hogy nekie mint reformátusnak a magyar nemzeti öntudat nevében tiltakoznia kell a debreczeni Nyilatkozat ellen. Önérzetben bőszes, de szerénységben kissé szűkösen enuncziáció!

„A merev és korlátolt orthodoxia“. Ez az első vád a debreczeniek ellen, a szabadelvűség ítélőszéke előtt. Hát, H. talán nem orthodox, hanem heterodox, saját egyháza hitelveivel? És itt igen helyes értelmezését adja cikkíró az orthodox szónak, történelmileg létrejött jelentése szerint, mondván: „Orthodoxok alatt, a két evangélikus egyházban, világszerte, a hívek azon óriás többségét szokás érteni, a kik hitők és erkölcsi magatartásuk szabályait amaz Isten ihlette (II. Tim. III. 16.) csudálatos és fenséges könyvből, a bibliából merítik, a reformáció idejében létre jött hitvallások, symbolikus könyvek útmutatása szerint“.

Századunk criticismusa, mint valami anatomus, szétboncolta, darabonként feldolgozta és szárította e könyvet, mint valami hullát, de azért életétől nem tudta megfosztani, sőt még üde színétől s hímporától sem. E könyvből láthatjuk, mint készítettet elő Isten választottai által és mint alapított meg az idők teljességében az ő egyszülött Fia által a mozdíthatatlan, vagy ha úgy tetszik, az „ingathatatlan királyság“, melyet a debreczeni nyilatkozók, ezek az orthodoxok, méltónak tartanak arra, hogy hozzá ingadozás nélkül ragaszkodjanak. Majd a konfessiók, a symbolumok védelmére kél cikkíró, midőn ezek létrejöttének történetét, kiáltó szükségességét adja elő. A kor-szülte nagy férfiak megalkották azokat a zászlókat, melyek az együvértartozásnak erős kapcsaivá, a hit- és életközösségnek symbolumaivá lettek és a melyek nélkül az evangélium híveit szétszórta volna a régi hitnek még mindig tekintélyes, jól fegyverezett hadi népe. Ezen zászlók egyikét hordozta meg diadalommal hazánk legmagyarabb vidékein a magyar Kálvin, a törhetlen erélyű Méliusz. A zászlót, melyet az ő keze tartott, rongynak nézi ma, pápaszemén keresztül, a doktrinér óriások tábora, de a „törpe utódok“ (Hegedűs gúnyos szavai) s ezek közt első helyen Debreczen, tisztelettel tekintenek arra a zászlóra, mely negyedfél századon át vezérünk volt s méltó arra, hogy ma is az legyen. Megtépedik, sárral dobálják, a gúny sarával, azt a zászlót sokan, de mi megbecsüljük, szívünkre öleljük, magasra öleljük azt, mert ama zászló egyike a Krisztus zászlóinak.

Hogyan? kérheti Hegedűs, de hát a helvét vagy az ágostai hitvallás egy és ugyanaz a Krisztusban revelált vallásos és erkölcsi igazsággal? Debreczen a Krisztus igazságát és a konfessiót kongruensnek tartja? Nem. A protestáns öntudat, ellentétben a katolikussal, semminemű konfessióban, hitcikkben vagy intézményben nem látja tökéletesen előterjesztve és megvalósulva a „mozdíthatatlan országot“. De azért azon erős meggyőződést tápláljuk, hogy ama hitcikkeken, melyek a keresztyénség első klasszikus korszakának s a konfessióké, melyek a 2-ik klasszikus korszaknak gyümölcsei: a keresztyén eszme, Krisztus igazsága elláthatlan időkre szólólag nyert interpretációt. Hegedűsék e konfessiókat elvetik. Tabula rászát csinálnak. Tele rakják azt különféle elméletekkel,

melyekben a Krisztus és az apostolok tanai szépen el vannak párologtatva. Hiszen a vallásos élet terén sohasem beszélünk így: „Isten az absolutum, Jézus az absolutumnak, a végetlen létnek önkijelentése a véges létben“. Hanem mondjuk: Isten az Ur, a Király, a kivel szövetségünk van; Isten az Atya, a ki szeret minket; Jézus a Fiú, a ki az Atyához vezérel stb. Hegedűs nem mondja, hogy azok közé tartoznának, kik „ez ideált (a Jézust) kivetkőztetik nimbusából“ (unitáriusok), s mégis úgy szól. De e kivetkőztetésnek mások az eredeti munkásai. t. i. a protestáns baloldali theologia korifeusai (Strausz, Baur stb.). Az unitáriusok (de nem a hazaiak, hanem a fényes vallásos irodalommal bíró külföldiek) úgy tettek, mint a magasba repülő sas szárnyai alá rejtőzött ökörszem. A baloldali theologia korifeusainál még feljebb repültek, ott esicseregve el némely fül előtt kedves dalt. Ezt látva sokan, így szólnak, bizony, mégis nem a sas a madarak királya, hanem az ökörszem. Hallgatják ezt a esicsereget nálunk is sokan, mert annak egy-egy hangját hozzánk is átröpíti a nyugati szél. Itt van a dogmák nimbusából való kivetkőztetés ambíciójának története.

Ezekben mutatja meg cikkíró, hogy a protestántizmusnak positiv alapra kell helyezkedni. Erre szükség van, különben a nélkül a protestántizmus csak arra lenne jó, hogy különböző színű és nemű, egymással örökös forrongásban élő, vívódó szekták alakulására adjon anyagot. Erősen hiszi, hogy a protestántizmus ismét vissza fog helyezkedni, a mennyiben attól itt-ott eltért volna, szikla-erős alapjára, melyből, mint Anteus a földből, megújító erőt nyerend. Positiv hitének drága kincseit nem adogatja ki tovább is fényes, de hazug dantesekért.

Itt aztán áttér annak fejtegetésére, hogy mennyire képtelen H. azon állítása, mintha a debreczeniek szükkeblűséggel, szabadságellenességgel volnának vádolhatók. Rámutat a történetből, hogy a kálvinizmus a szabadság alapja, a szabadelvű intézmények forrása még az egyház körén kívül eső életben is. A szabadságnak volt megmentője hazánkban a kálvinizmus úgy a korábbi századokban, mint a nem rég lefolyt évtizedben. Felmutatja, hogy a debreczeni Nyilatkozatban bizony semmi nincs, mi annak feltevését engedné meg, hogy a debreczeniek bárkit is szabadságának tetszés szerinti használatában háborgatni akarnának. Kifejti, hogy a latitudinarizmus zászlója alatt egy csoportba vonni be a felekezeteiket, — egyházpolitikai célból, — céltévesztett törekvés. Bizonyítja a „Protestáns egyület“ sorsa. Minden tartózkodás nélkül kimondja, hogy ha az unitáriusoknak van Dávid-Ferencz-egyletök, ha a lutheránusoknak van Luther-társaságuk: alkossuk meg mi is előbb a református Irodalmi Társulatot. Hiszen a mi szűkebb körünkben is állnak fenn differenciák, ezeket beszéljük meg előbb egymás közt szűkebb körben. Legvégül a Hegedűs által emelt legsúlyosabb vád ellenében emeli fel szavát az érdemes cikkíró, midőn az a szeretetlenség vádját emeli a debreczeniek ellen. Gyönyörűség olvasni, mint fejteget, distingvál s bizonyítja be példákat idézve, hogy „bizony, azokból az orthodoxia által merevvé lett szívekből mégis csak nem fogyott ki a méltánylat és szeretet érzelme“ úgy, mint azt H. gondolja. Valóban egész cikksorozatán keresztül elsőben is a szeretet indulata vonul át, hisz ez ösztönözhetette, hogy debreczeni testvéreinek védelmére keljen. De a szereteten kívül ott látjuk a képzett tudóst, a logikus főt; halljuk a tiszta meggyőződés hangját, melyre még a „Prot. Egyh. és Isk. Lap“ is azt mondja, hogy „ily hangú polémiák csak tisztázzák a helyzetet, de nem

keseríthetnek el senkit“. A Baló Sándor szava gondolkozóba fogja ejteni a más nézetten levőket, kitartásra buzdítja elvtársait. A kor szellemének máza alatt ellenünk támadókkal ily meggyőződés mellett könnyű lesz a küzdés. Őszintén ajánljuk mindenkinek, főként lelkészársainknak, hogy e tartalomdús cikksorozattal foglalkozzanak.

R.

Irodalom.

„Hit, remény és szeretet könyve az élet kedvező és kedvezőtlen napjaira. Imádságok és elmélkedések a magyar protestáns nép számára Csiky Lajos, debreczeni evang. ref. hittanártól. Második javított és bővített kiadás. Budapest, 1889. Hornyánszky Viktor könyvnyomdája“. Ára fekete vászonkötésben 80 kr.

Mint mikor valamely jó barátunk hosszas útról visszatérve áll előttünk s észrevéve rajta, hogy előnyére megváltozott, örömmel üdvözljük: úgy a fent címzett könyvet is örömmel üdvözljük második, javított és bővített kiadásában, miután az első kiadás 1884—1888-ig megtette diadalmas pályafutását.

Diadalmas volt az első kiadás pályafutása, a mennyiben nem egészen öt év alatt, már a múlt év második felében ötezer példánya el volt kelve.

Hogy pedig az útas előnyére megváltozott, mikor mint 2-ik kiadás jutott ismét szemünk elé, azt az alábbiakban kívánom röviden jelezni, a többiekre nézve hivatkozva az első kiadásnak általam annak idején az „Evang. Egyház és Iskola“ hasábjain történt ismertetésére.

Már a cím is jelzi, hogy az imádságokon kívül, elmélkedések is lettek azon szakaszok közé illesztve, melyek mintegy felvilágosító, a következő tárgyra rávezető előszót vagy bevezetést igényelnek. És ez a műnek határozottan előnyére van, a mennyiben népszerűsíti az egyházi esztendő egyes mozzanatainak helyes és áhítatos felfogását. És — elmélkedés létére, az elmélkedés — egészen boldogult Székácsunk módjára — beleolvad egy bezáró fohászbba vagy rövidebb imádságba.

Ilyen az elmélkedés az úri imádságról, a hét kezdetén és végén, a bűnbánatról, vasárnapi elmélkedés, adventi, karácsonyi, ó-év utolsó napján stb. az új kiadásban adott elmélkedés.

Hogy az egyszerűség mellett mennyire áhítatra buzdítók ez elmélkedések, ezt számos próbával lehetne igazolnom, de ettől, a lap térszűke és a közönség saját érdekében elállok, a mennyiben ez utóbbit magának a műnek teljes élvezetére útalom.

Első alkalommal én hoztam fel, mint az első kiadás hiányát, hogy ninesenek benne bűnbánati imádságok. Ennek szerző ez alkalommal eleget tett, a mennyiben egy egész új részt szentelt e tárgynak. A gyakorló lelkész érzi a bűnbánati imádságok belmissiói szükségét, és a közönség, ősi szokás szerint, a sátoros ünnepet megelőző hetekben ily bűnbánati imádságok segítségével készül az úrasztalához.

Régi kifogásom az első kiadás ellen az is volt, hogy a sátoros ünnepek alkalmára írt egy-egy imádság nem elegendő. E hiányon is segítve lett.

Csak egy kifogásom van az ünnepi imádságok közül a „farsangi imádságok“ ellen. Mirevalók ezek az imádságok?

A farsang ideje nem képezi az egyházi esztendő részét; a pogány bacchanáliákra emlékeztető ez imádságok e szerint megzavarják az egyházi év rendjét. Ezeknek egy 3-ik kiadásból okvetlen ki kell maradniok. Mentségökre legfőlebb az hozható fel, hogy hatni akarnak az örömeik is keresztyéni tisztaságára.

Mit mondjk a jelen kiadás azon berendezésére, hogy az egyes imádságokban és elmékedésekben foglalt szentírási mondatok a margó szélén könyvezímmel és számokkal meg vannak jelölve. Azt mondhatom erre: hogy az imádságok e szerint a szentírási mondatok becses gyöngyfüzéreibe foglalvák s hogy ezzel az imakönyv mellé fogja a közönség venni az első családi könyvet, a bibliát, János 5, 39 verse értelmét követve.

A családi krónikához való „Családi emléklapok“, melyek ez alkalommal sokkal díszesebbek, mint az előbbeni kiadásban voltak, nem tévesztendik el hatásukat.

A nyomdai kiállítás igen díszes és a Hornyánszky-czégnek becsületére válik.

A mű megjelenéséért is a londoni Tractát-társaságot s annak magyarországi intézőjét, Koenig Rudolf lelkész-társunkat illeti meg a hála. E könyvvel irodalmunkat egyik legbecsesebb vallásos népkönyvvel ajándékozták meg.*)

Láng Adolf.

Közönséges számtan középiskolák számára. Készítették Békésy Gyula kir. tanterületi főigazgató és Illés Gyula főgymn. tanár. I. Füzet. A középiskolák első osztálya számára. Budapest, 1889.

Hornyánszky Viktor akadémiai könyvkereskedő kiadása.

A könyv előszó nélkül három fejezetben jelent meg. Az első fejezet czíme: A tízes számrendszer. Ennek 1-ső §-ában szerzők a számlálásból, mint alaphoz kiindulva igen szép következtetéssel és a gyermek felfogásához mért tárgyilagossággal megalkotják az egység és ebből a szám fogalmát, a hol is tovább menve, kifejtik, hogy csak egy fajta tárgyak adhatnak számot, a mikor ha a tárgy meg van nevezve, a szám is megnevezett lesz, ellenben elvont.

Igen világos és meglepő azon mód, mely szerint szerzők feltüntetik a 2-ik §-ban az egy, tíz és száz egységek fogalmát a kocka, rúd és tábla segítségével. Ugyanis egy kocka az egyet, tíz kockából alkotott rúd a tízes egységet, és tíz rúdból alkotott tábla a száz as egységet a gyermeki ész előtt oly szépen teszik felfoghatóvá, hogy lehetetlen, miszerint az, figyelme felköltetvén és a szemléltetés által folytonosan ébren tartatván, azt meg ne értse, különösen azért, mivel a folytonosan szeméi előtt levő térmennyiségekről szerezhet magának oly biztos fogalmat, mely elméjében élénken megmarad mindig s ez által a számfogalmaknak biztos alapját veti meg. Épen ily szép következtetéssel nyujtanak fogalmat az ezres egységről a tíz táblából alkotható nagy kocka segédelmével.

*) Hálás köszönettel fogadom a fentebbi ismertetést és elismerő bírálatot. Ha feszélyező valakire, hogy az általa szerkesztett lapban esetleg jót is mondjanak valamely munkájáról, az én mostani helyzetem valóban feszélyező. Imádságos könyvem első kiadását nev. Dávidházy János esperes barátom ismertette e lap 1884-ik évi folyamában s most szíves volt engem fölkeríni, hogy a 2-ik kiadást is ő ismertethesse, — a mibe én természetesen a legnagyobb örömmel belenyúgodtam. Mint írja, már olvasgatja is művem s hasonlítgatja össze a két kiadást. Közben megérkezett nt. Láng A. főesperes úr itt közlött ismertetése. Bocsásson meg a mélyen t. olvasó közönség a szerkesztőnek, ha ily körülmények között Csiky L. művéről két ismertetést, bírálatot közöl. Szerk.

De még meglepőbb azon módszer, mely az előbbi alapján a 4-ik §-ban a tízedrész, századrész és ezredrész fogalmainak kifejtésére fel van tüntetve, a midőn a kockából, mint alapegységből kiindulva, ennek tízedrésze, a kistábla által a tízedrésnek ennek tízfelé osztása, a kistrúd által pedig ennek tízedrésze vagy az alapegységnek századrésze, a századrészes egységhez s végre ennek tízfelé osztása által a kiskockához, a kistrúdnak tízedrészéhez, a kistáblának pedig századrészéhez vagy a kocka, mint alapegységnek ezredrészéhez vezettedik a tanuló következetesen és szemelláthatólag. Ezen lehozás annyiban is érdekes és elűtő az eddigi számtanokban foglalt módszerektől, mivel itt a tanulók térbeli mennyiségeken világosan belátják, hogy valamely mennyiségnek mint egységnek tízed-, század- és ezredrésze épen úgy egység, mint a tíz, száz és ezer egysége az egynek, mint alapnak, csak hogy az előbbiek tízed-, század- és ezredrészes egységei az egynek, míg az utóbbiak tízes, száz as és ezres egységei ugyanannak. Ez által a növendékek biztos ismeretet szereznek már kezdetben a számfogalmakról, melyre később oly nagy szükségök lesz és a melynek alapján nem csak a tízedes törtéket, hanem a közönséges törtéket is épen ilyen módon fogják fel és értik meg, mi által az előttük különben száraz és unalmasnak tetsző tárgyat megszeretik és ezen körülmény úgy a tanulókra, mint a tanárra nézve nagy előny, mert ha a tanár oly módszert tud tárgya tanítására alkalmazni, hogy az által az illető tantárgyat növendékeivel megkedveltetni, felényi erővel kétszeres sikert fog elérni.

Vannak ugyan kézikönyvek, melyek ugyanezen fogalmakat a pénz segélyével igyekeznek megszereztetni a növendékekkel, kiindulván a forintból, mint alapegységből, mennek felfelé a 10, 100 és 1000 frtosig és lefelé 10 és 1 krosig, de ennel ezen tankönyv módszere már annyival is előnyösebb, mivel nem minden tanár rendelkezik 10, 100 és 1000 frtos bankjegyekkel, hogy azokat növendékeinek bemutassa, de meg ezen bankjegyek nem is 10-szer, 100-szor vagy 1000-szer nagyobbak sem térfogatilag, sem területileg, csak értékre nézve az 1 frtosnál, minélfogva bár értékileg igen, de térfogatilag nem adhat biztos számfogalmat a tanulóknak, míg a kocka, rúd, tábla és nagykocka kevés költséggel előállítható, összerakható és szétszedhető és ez által biztos alap nyujtható a fentebbi fogalmakról a növendéknek. Épen így nem tüntethető ki, hogy a 10 kros miért tízedrésze a forintnak, vagy az 1 kros a 10 krosnak, hiszen, ha tíz 10 krost rárukunk az 1 frtos bankjegyre, nem fedti azt el, ellenben az ezüst forintosra nem fér reá, valamint 100 darab 1 kros sem fér reá egymás mellé rakva az 1 frtos bankjegyre, így van a dolog a 10 kros és 1 kros között is.

Az 5-ik és 6-ik §-ok szépen fejtik ki továbbá előbb a tízezer, százezer stb., azután pedig a tízezredrész, százezredrész stb. fogalmát és az eddig tanultak a 7-ik §-ban táblázatban is össze vannak foglalva, mi szintén csak helyeselhető.

A 8-ik és 9-ik §-okban úgy az egységen felüli, mint az egységen alóli számok leírása van a megelőző alapon igen szépen ismertetve és mindegyik §-hoz úgy itt, mint az előzőkben kellő számú gyakorlati példák vannak mellékelve, mely által úgy a tanár, mint a tanuló működése nem csak meg van könnyítve, hanem arra is szolgál, hogy a tanuló az iskolában előadottakban odahaza beleélhesse magát, és a mi fő, ezen alapon maga is vehetvén fel hasonló példákat, bizonyos önállóságra tesz szert, mi a számtan tanulásánál egyik fő kellék, mert csak ily módon fejlődhetik ki már korán önálló gondolkozási képes-

sége, mi egyéb tárgyak tanulásánál is csak hasznára fog válni, a mennyiben midőn látja, hogy a számtannál ily könnyű és természetes úton vezettedik be a fogalmak megértésébe és megszerzésébe, hogy csaknem azt hiszi, önként jutott ahhoz, egyéb tárgynál is ugyanezt a természetes módszert magától fogja keresni és követni s így korán fog önálló gondolkodásra jutni nem csak az iskolában tanított tárgyakban, hanem egyéb közéleti dolgokban is, mi által a számtan értelemképző hatása szembetűnővé lesz és megbecsülhetlenné válik előtte.

Ugyanezen fejezet 10. és 11-ik §-aiban vannak a római számjegyek és a méter-rendszer kellő részletességgel ismertetve.

H.-M.-Vásárhely.

Varga Antal,
főgymnasiumi tanár.

(Vége köv.)

Mutatvány szerzőnek a folyó februárhóban megjelent: „A hit szava“ című költeménykötetéből. 1 fűzött példány ára: 1 frt 10 kr; díszkötésű: 1 frt 60 kr bérmentes küldéssel. Előfizetéseket és megrendeléseket még mindig elfogad: Jámbor Lajos ref. tanító, Békésen.

Az én vezérem.

E világnak viszontagsága közt,
Az életnek rögös útain —
Elfáradva teherviselésben:
Lelkem nyomja bú, fájdalom, kín;
Sóhajtozva, fájón keseregve
Vánszorgok e földi életen!
Kit válasszak gondos vezéremül?
Kit kövessék? Jézust követem!

Ha nem bírom már tovább a terhet
S elesüggedve földre roskadok;
Ha felettem majd reménytelenül
Tűnnek le a szomorú napok;
Ha elhagyott már minden engemet
S kínjaimban senki sincs velem:
Jöjj, óh Jézus, szenvedők vígasza!
És vezérelj gyarló életem!

Ki a kereszt kínjait viseléd
Panasz nélkül, erős lélekkel,
Dicső példád a szenvedés között —
Bátorítand, biztat, fölemel!
Szemeimet Te reád függesztve —
Bátran nézek a veszély elé;
Mert tudom, hogy nem hagyod el soha
Azt, ki benned bizalmát veté!

Így legyen bár osztályrészem nyomor,
Mely gyötörje, tépje lelkemet:
Nem érzem azt! — gyönyör lesz az élet,
Ha örökké maradok veled!
S ha a halál hervasztó szelével
— Sírba döntve testem — rám fuval:
Te elődbe felrepülve — lelkem
Dicsőhymnuszt zeng az angyalokkal!

Jámbor Lajos.

Különfélék.

Végrendeleti hagyomány a debreczeni főiskolának. A jelen 1889-ik év január havának elején Ökrös Bálint kir. tanácsos és Budapesten a VIII-ik kerületben kir. közjegyző elhalálozott.

A boldogult debreczeni születésű volt; tanulmányait a debreczeni kollégiumban végezte és mint jeles jogász, az 1863-ik évben a debreczeni főiskola jogtanárává is megválasztott, mely kiténtetést azonban körülményei miatt el nem fogadhatta. És ő a debreczeni ref. kollégium, mint szellemi édesanya iránti köteles háláját az által bizonyította be, hogy 1884-ik évben szabályszerűen alkotott és Tokaji Nagy Lajos budapesti kir. közjegyzőnél letéteményezett magán végrendeletében értékes könyvtárát a debreczeni főiskolának hagyományozta. A végrendelet a budapesti kir. törvényszék által felnyitattván és közhírré tetetvén, arról a debreczeni ev. ref. főiskolai hatóság végzésileg értesítettet, minekfolytán a hagyatéki tárgyalásnak lebonyolítása és a hagyomány átvehetése tekintetéből a főiskolai hatóság által a kellő intézkedések megtétek.

Halálhírek. Mátéffy Ferencz, jákó-hodosi időközi ev. ref. lelkész a bihari egyházmegyében hosszas szenvedés után, élete 35-ik évében január hó 27-én elhunyt. Pormaradványai Jáko-Hodosról szülőföldre, ide Debreczenbe haza szállítattván, január 30-án d. u. 2 órakor a nagytemplomban Dicsőfi József hittanár tartott az elhunyt fölött szép, megható és fölemelő halotti imádságot. — A nagy-enyedi Bethlen-főiskolának újra gyásza van. Székely Ferencz főgym. tanár, a klasszika philologia jeles tanítója, buzgó és hivatott munkása, életének 52-ik, tanári működésének 19-ik évében január hó 28-án, agyszélhűdés következtében váratlanul elhunyt s 30-án a főiskola sírkertjében örök nyugalomra helyeztetett. Béke lengjen az elhunytak porai fölött!

Egyházi törvények. Az egyetemes konvent megbízásából Tóth Sámuel konventi jegyző úr szerződött Hornyánszky Viktor akadémiai könyvkereskedővel (Budapest, a M. T. Akadémia épületében) a ref. egyház tulajdonát képező és első kiadásban teljesen elfogyott „Egyházi törvények“ újra nyomtatása iránt. A fentnevezett kiadó a konventi jegyző úrral egyetemben 25 krra szabta a díszesen, nyolczadrét alakban, ciceró-írással, 6 íven kiállított munka árát, mely árból 7 kr a ref. egyházat illeti. A legkisebb egyházban is 10—20 példány ezen, minden reform. hívőnek nélkülözhetlen munkából könnyen adható el, felkérletnek ennél fogva a nt. lelkész urak, forduljanak példányokért a kiadóhoz, ki utólagos elszámolásra, 10 példányra egy ingyen példányt adva, mindenkinek küld, ki az iránt hozzá fordul.

Szerk. posta. D. J. Debreczen. Épen közölni akartuk a „Sárospataki Lapok“ szerkesztőjének nemes intenciójú felhívását, midőn a szép cikk kezünkhöz jutott. Örülünk, hogy egészen illetékes ember foglalkozik e kérdéssel. Jövő számban vezércikkül adjuk. — K. H. L. Kisujszállás. A szatmári és budai zsinatok tagjainak névsorát szívesen közlöm. A legközelebbiét nem, mert az egészen köztudomású dolog. — V. Zs. Makó. Sajátságos, épen öntől vártam e cikket. Olvastam, hogy jézsuiták prédikálnak H.-M.-Vásárhelyen s gondoltam, hogy ezt ön figyelemmel kíséri, s ír róla nekünk. Érdekes tudósítása jönni fog. — Quærrens kérdésére bejött három vélemény. Jövő számban kiadjuk, — ha lehet, mind a hármát. — N. S. F. Nem időszerű, de túlhosszú is arra, hogy nagyon igénybe vett lapunkban közölhessem. Különben egyes szavakat, kitételeket nem is helyeslehetek munkájában. Nem áll az péld. sem a világ, sem a keresztyén morál szempontjából, hogy a hátrahagyott vagyoneért a gyermekek átkozhatnák az elhunyt apát.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**